

ivn natuur
educatie
VALKENSWAARD
WAALE

Nieuws uit

D'n Nieuwe Hof

**Kruisbestuiving 2:
gesprek met Karin van Bracht**

**Scotmobieldag
in een ander "jasje"**

**Wiedoetermee?
(herhaalde oproep)**

De kolibrievlinder

**In Memoriam
Mart Hendriks**

HERFST 2019

IVN instituut voor natuureducatie en duurzaamheid is een organisatie van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een duurzame samenleving.

Lidmaatschap

Vriend van IVN: € 15,00

Landelijk lidmaatschap: € 24,00 per jaar.

Landelijk gezindslidmaatschap €16.60 . Met het landelijk lidmaatschap steun je je eigen vereniging en het landelijk IVN. Vrienden ontvangen 4x per jaar d'n Nieuwe Hof.

Leden ontvangen daarnaast het landelijk IVN-blad: Mens en Natuur.

Lidmaatschap jeugdleden: € 15,00 per jaar. Lidmaatschap "oudere" jeugdleden: € 20,00 per jaar.

U kunt het bedrag van het lidmaatschap overmaken op:

IBAN:NL19INGB 0001 6112 36 t.n.v. Penningmeester IVN VALKENSWAARD-WAALRE

BIC:INGBNL2A

Opzeggen van uw lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar .

Schriftelijk: J. van Heeswijk, Braambeslaan 15, 5552 PE Valkenswaard of: javanheeswijk@gmail.com.

Verandering van emailadres ook doorgeven bij J .van Heeswijk. Zie hierboven

De website van onze afdeling is: <http://ivn.nl/afdeling/valkenswaard-waalre>

Natuureducatie Centrum D'n Nieuwe Hof,

Bosstraat 25, 5553 CK VALKENSWAARD, telefoon 040-201 83 95

BESTUUR

Voorzitter	functie vacant	
1e Secretaris	Anneke Droog Van Heemskerckstraat 18 tel: 040-2014727 E-mail: ivn.valkenswaard-waalre@live.nl	5554 PL Valkenswaard
2e Secretaris	functie vacant	
Penningmeester	Jan van Heeswijk Braambeslaan 15 tel: 040-2015307	5552 PE Valkenswaard
Leden	Jan Das Tonterstraat 18 tel: 040-2016075	5561 AN Riethoven
	Ad Baken Molenstraat 83 tel: 040-2015181	5554 JN Valkenswaard
	Gerrit Klitsie Geenhovensedreef 9 tel: 040-2046951	5552 BA Valkenswaard
	Esther van Daal Koningsvaren 3 tel.: 06 380 745 86	5552 EA Valkenswaard

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	pag. 3
Activiteitenoverzicht	pag. 4
Voorwoord	pag. 5
Wist u dat.....	pag. 6
In memoriam Mart Hendriks	pag. 7
Onder de bomen (gedicht)	Pag. 8
Jaarprogramma schoolgidsen Valkenswaard	pag. 9
Wiedoetermee? (herhaalde oproep)	pag. 10
Het zoemt in Valkenswaard	pag. 10
De kolibrievlinder	pag. 11/ 12
Belangrijke personeelszaken	pag. 12
Lezing “Amfibieën en reptielen van Zuidoost-Brabant” Jeroen van Delft, Stichting RAVON, 31 oktober 2019	pag. 13
Heb je de IVN route-app al geprobeerd?	pag. 14
Kruisbestuiving 2; gesprek met Karin van Bracht	pag. 15
Een vogel- en bloemenparadijs bij een stacaravan	pag. 16/ 17
Lesavond “Boomveiligheid” door Martijn Aarts	pag. 17
De mussenfamilie	pag. 18/ 19
Ondernemer Dick van der Roest bedenkt een methode om Japanse duizendknoop te bestrijden.	pag. 20/ 21
Scootmobiëldag eenmaal in een ander “jasje “	pag. 22/ 24
De Biesbosch	pag. 25/ 26

Activiteitenoverzicht

Herfst 2019

Woensdagochtend:

Elke woensdagmorgen zijn de volgende werkgroepen in en rond D'n Nieuwe Hof actief: Allereerst is er de Tuinwerkgroep: die er overigens graag wat helpende handen bij heeft! Dan is er de Leskistengroep en tot eind november de Schoolgidsen die klassen begeleiden bij het werken met het project "Kom eens kijken op de Hei".

Jeugd-IVN:

Voor bijeenkomsten van de diversen groepen zie de data op de website "<https://www.ivn.nl/afdelingen/valkenswaard-waalre>".

Vlindertuin Waalre:

Elke eerste woensdagmiddag van de maand is er een rondleiding vanaf 14.00 uur. Dinsdagmorgen en de woensdagmiddag zijn de vaste data, waarop mensen voor vragen en informatie aanwezig zijn.

Vlindertuin Riethoven:

De vlindertuin Riethoven is alle dagen toegankelijk. De leden van de werkgroep zijn elke zaterdagmorgen aanwezig voor informatie en onderhoud van 11.00 tot 12.30 uur. Wandelingen voor groepen kunnen worden aangevraagd bij een van de leden van de werkgroep op zaterdagmorgen in de Vlindertuin.

Schoolproject:

Het schoolproject "Kom eens kijken op de Hei" loopt nog tot eind november.

Publiekswandelingen:

Zondag 29 september is er de "Herfst" Meertjeswandeling 14.00 – 16.00 uur.
Startpunt: Einde Vlasrootlaan/Gildebosweg, (op de zessprong) 5582 VC Waalre

Zondag 6 oktober van 11.00 -13.00 uur: Paddenstoelenwandeling in het Leenderbos, speciaal voor fotografen. Van 14.00 – 16.00 uur is er een Paddenstoelenwandeling voor de wandelaars. Voor beide wandelingen is het startpunt: Parkeerplaats Valkenswaardseweg, (afslag Leenderbos), 5595 XR, Leende.

Zondag 10 november 14.00 – 16.00 uur: Oud – Aalst en Diepenvoorde Themawandeling: Dorp aan de Tongelreep. Startpunt: Voormalig Bibliotheek-gebouw, De Leesakker 1 5582 ZB Aalst, gemeente Waalre

Vogelwerkgroep:

Elke eerste dinsdagavond van de maand is er een bijeenkomst voor leden van de werkgroep.

Natuurwerkgroep Malpie:

De werkzaamheden van de Natuurwerkgroep start weer in September.

Natuurwerkgroepen Waalre en Valkenswaard:

Wilt u deelnemen aan de activiteiten op de zaterdagochtenden, neem dan contact op met Wim van Stipdonk of Ben Putmann voor Waalre (040-2216573 of 040-2215000) of met Wim van Amelsvoort voor Valkenswaard (040-2042979)

Sinterklaasactiviteiten:

op woensdag 20 november a.s. zal het Sinterklaashuis weer feestelijk worden geopend. De **bezoekdagen** zijn dit jaar op **20, 23, 24, 27,30 november en 1 december**. Op donderdag 28 november is het bezoekdag speciaal voor de scholen.

Voorwoord

Valkenswaard, 25 augustus 2019

Beste IVNers,

Wat een zomer hebben wij dit jaar weer, het kan niet op, zon, zon, en nog veel meer zon. Wat hebben we daar naar verlangd, maar het kan ook een beetje veel worden voor de natuur. Hooilandjes in plaats van gazonnetjes, droge vennen, bomen die al zeer vroegtijdig hun blad verliezen, en wij maar lopen puffen. Maar gelukkig er vielen er ook wel een paar druppels. En dan zie je ineens weer hoe sterk de natuur terugkomt met groen en bloemen. Een mooi voorbeeld daarvan vormt de hei die dit jaar, ondanks de sombere vooruitzichten van vorig jaar, overal in ons land, als nieuw bloeide.

Dat zelfde wens ik ook voor onze vereniging toe:

“vernieuwing, verjonging “ want allemaal willen we het stokje doorgeven, voor het behoud van onze natuur voor onze kinderen en kleinkinderen. Het bestuur is echter nog steeds zoekende naar een voorzitter en een penningmeester. Na diverse gesprekken waarvan wij dachten dit komt goed, lukte het toch nog niet. Maar we zetten door want ergens is vast wel iemand. Wel willen we iedereen vragen eens goed om zich heen kijken in zijn omgeving of er iemand is die zich wel wil inzetten voor onze mooie doelstelling.

De werkgroepen gaan weer enthousiast aan het werk en het bestuur ook. Na onze vakantie weer volop aan de bak

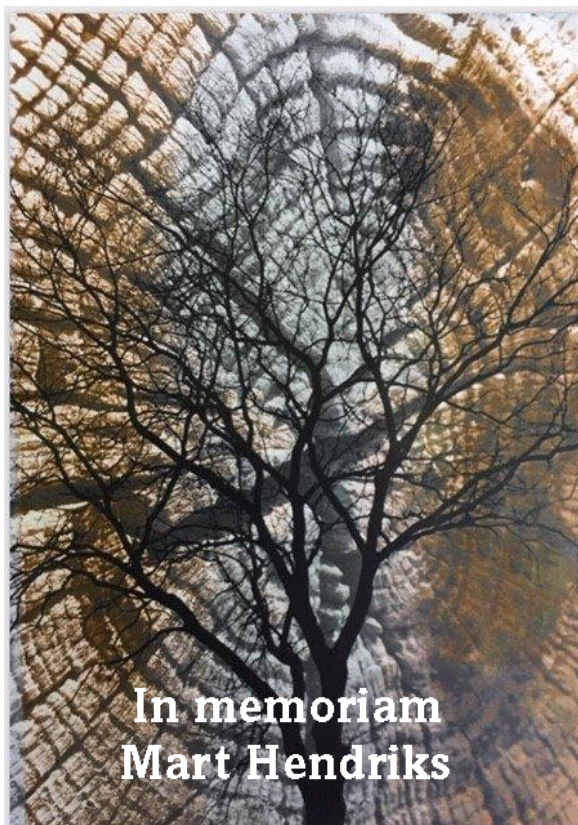
Ik wens iedereen een werkzame herfst toe.

*Namens het bestuur
Anneke Droog*

Wist u dat?

- D'n Nieuwe Hof altijd op woensdagochtend volle bak is en reuze gezellig. Dan zitten de verschillende werkgroepen aan tafel om hun werkzaamheden te bespreken en voor te bereiden. Zo leert iedereen elkaar kennen, er is altijd koffie met een spiklaasmenneke en ...zoals Jan van de Nieuwenhof altijd zei: ' zo kom je nog eens iets te weten van elkaars werkzaamheden'.
- op 1 september weer een 'Slootjesdag' is geweest, wel op een andere locatie in verband met het droog staan van de kleine Meer,
- de Vlindertuin in Waalre weer start op de woensdagmiddag voor de kinderen eens per maand. Zie ook de rondwandeling door de tuin info via onze website.
- het Jeugd-IVN weer begint met 3 groepen en wel: groep 6 t/m 10 jarige op woensdagmiddag ,11-13 jarige op zondagochtend en 14 jaar en ouder op wisselende tijdstippen eens per maand.
- Op de website kunt u ook de nieuwe fietstocht vinden met o.a. de route langs de heemtuin Valkenswaard de vlindertuin Waalre en Riethoven.
- Sinterklaas weer heeft geboekt om hier te komen logeren.
- op 20 november Sint en de Pieten aankomen en hun intrek nemen.
- Er weer mooie wandelingen zijn en wel op:
 - zondag 29 september: de Meertjesvenwandeling met het thema 'Herfst'
- zondag 6 oktober: Paddenstoelenwandelingen in het Leenderbos, s 'morgens voor fotografen en s 'middags voor iedereen.
- zondag 10 november: een wandeling met als thema 'Oud Aalst en Diepenvoorde'
- *Alle informatie over deze wandelingen kun je vinden in de Publiekswandelingenfolder 2019*

Mart was vanaf de tachtiger jaren actief in de zogenaamde Diawerkgroep van onze afdeling. Een groot aantal dia's is in de loop der jaren door Mart aan het bestand van de diawerkgroep toegevoegd. Ook was Mart betrokken bij de aanschaf en beheer van de apparatuur van de Diawerkgroep. Met zijn technische achtergrond was hij in staat de apparatuur te repareren. Maar daar had hij wel reserve onderdelen voor nodig, dus werden ook defecte apparaten gekoesterd door Mart.

Namens de diawerkgroep maakte Mart in de jaren 1994-1997, deel uit van het IVN bestuur.

Als technicus was Mart ook bekend met de digitale wereld en bij de aanschaf van de eerste computers bij onze afdeling was Mart daarom ook betrokken. Menig uur heeft Mart achter onze PC's doorgebracht om ze digitaal schoon te maken, te updaten, bestanden over te zetten, etc. en tussendoor natuurlijk een sigaretje opsteken.

Samen met Wouter Kiela heeft Mart in

een langdurig project de ruim 10.000 dia's gedigitaliseerd. Een enorme klus.

Op jaarvergaderingen was hij een regelmatige vragensteller en liet vaak zijn kritische geluid horen. De laatste jaren was duidelijk mildheid in zijn benaderingen te merken.

Zijn plotseling verscheiden heeft ons allen geschokt.

Wij wensen Riet en de familie veel kracht en sterkte om dit verlies te verwerken.

Emile Weijters

Op donderdag 22 augustus werden we opgeschrikt door het ontstellende bericht dat Mart, de man van Riet Hendriks, heel plotseling en totaal onverwacht was overleden. Op woensdag 28 augustus werd hij begraven op de Natuurbegraafplaats in Heeze.

Het was een hartverwarmend afscheid. Helemaal in de stijl van hun gezin. Heel spontaan en ongedwongen gaven kinderen en kleinkinderen een beeld van hoe Mart was als vader, opa en partner. Een heel authentieke persoonlijkheid: creatief, puur, eigennuttig, altijd zichzelf blijvend. Maar met een warm hart naar zijn gezin. Dit had hij ook heel duidelijk uitgedragen naar zijn kinderen en kleinkinderen.

Naast knutselen was fotograferen één van zijn hobby's. Met name natuurfoto's. Daar genoot hij van en dat talent zette hij ook ruimschoots in voor onze IVN-vereniging als lid van de dia-werkgroep. Voor de projectgroep kwam ook zijn knutseltalent goed van pas. De post van Riet en Gé had vaak originele ideeën van Mart. De foto die hierbij is afgedrukt, is ook door Mart zelf gemaakt.

Riet, wij wensen jou en je gezin heel veel sterkte voor de komende tijd.

Nelly van der Burgt.

Onder de bomen

*Vrienden zijn het, bomen
die gesprekken met je voeren
je gedachten laten gaan
als hun bladeren
het licht laten schommelen.*

Het zijn je vrienden, bomen.

*Hun schaduw leggen ze
als een arm om je heen
als je alleen wilt zijn
en niet alleen.*

*Uit: "Onder de bomen"
van Fetze Pijlman.*

Heleen Meulenstein.

Jaarprogramma schoolgidsen Valkenswaard 2019 – 2020

Alle gidsenochtenden beginnen om 9.00 uur. Vaak gaan we naar buiten. We vertrekken graag op tijd, en dat is echt 9.00 uur!

Woensdag, 18 september

We beginnen het jaar weer met waterscheppen in het Heike. Eventueel laarzen meebrengen.

Woensdag, 9 oktober

Paddenstoelenwandeling. Hopelijk valt er voldoende regen van tevoren zodat er genoeg te zien is.

Woensdag, 20 november

Louis Koolen. Hij vindt het nog altijd heel erg leuk om een ochtend in te vullen. Onderwerp: Het nieuwe project “Wat schimmelt daar?”

Woensdag, 15 januari

Quiz. We proberen weer een hele lijst met leuke, verrassende vragen samen te stellen. Dit wordt dus een binnenochtend.

Woensdag, 19 februari

Opening van het nieuwe project “Wat schimmelt daar?”

Woensdag, 18 maart

Onze eerste lentewandeling.

Woensdag, 15 april

Deze keer hebben we een wandeling met gids in een nog nader te bepalen natuurgebiedje.

Woensdag, 13 mei

We gaan kijken in de Keersopperbeemden. Hier is door zorgvuldig natuurbeheer een waar plantenparadijs ontstaan, met talloze bijzondere soorten.

Woensdag, 10 juni

Jacques van Kessel neemt ons weer mee. Deze keer niet naar de Malpie, maar hij zoekt zelf een plekje waar op dat moment het meest te beleven valt.

De **extra dagen** hebben we nog niet helemaal rond. Dat horen jullie later nog.

We hopen er weer een leerzaam en gezellig jaar van te maken.

Lies, An, Nelly.

Wiedoetermee? (herhaalde oproep)

Geïnspireerd door het succes van onze drie (blauwe) wandelroutes in de gemeente Waalre wil onze werkgroep ook in de gemeente Valkenswaard een dergelijke route gaan uitzetten.

We denken dan aan het gebied van het Philips de Jong wandelpark, een afwisselend gebied. Er is bos en heide aanwezig en er liggen enkele vennen. We zouden zo bijvoorbeeld het Grote en Kleine Meer achter “d’n Nieuwenhof” er in op kunnen nemen.

Om dezelfde formule te gebruiken als die bij de andere drie wandelingen kunnen we starten bij café-restaurant “t Oude Wandelperk.

Nu vereist het ontwikkelen en uitvoeren van een dergelijke wandelroute nogal wat voorbereiding. We zouden het daarom erg fijn vinden als er enkele mensen met ons mee willen denken en doen. Als er bijvoorbeeld uit de verschillende werkgroepen iemand mee zou kunnen doen, hebben we ook een breed scala aan informatie. (Vlinders, vogels, bomen, informatie specifiek voor kinderen, historie, enz.). Het is ook een goede gelegenheid om eens werkgroepdoorbrekend bezig te kunnen zijn en elkaar eens op een andere manier te leren kennen.

Daarnaast is het ook een leuke klus.

Tot nu heeft zich één lid uit Waalre zich aangemeld. Het zou goed zijn als er ook enkele leden uit de wandelgemeente Valkenswaard mee zouden willen doen.

Als je interesse hebt om mee te doen of je wil meer informatie, neem dan contact op met Cor de Jong, coördinator werkgroep wandelroutes. Stuur me een [mailtje](mailto:cjcdjong@versatd.nl) cjcdjong@versatd.nl of bel me gerust: 06-22006508.

HET ZOEMT IN VALKENS- WAARD

Gemeente en inwoners blij met de komst van nieuwe burgers

Waarschijnlijk heb je ze op straat of in de plantsoenen al voorbij zien vliegen.

“We hebben er een flink aantal nieuwe burgers bij! Wij zijn heel blij met de komst van de wilde bijen, want ze doen belangrijk werk. Als gemeente doen we er alles aan om deze nuttige burgers zich thuis te laten voelen. We zijn dan ook trots dat we officieel zijn erkend als Bijvriendelijke gemeente”, aldus de burgemeester van Valkenswaard.

Het gaat niet goed met de wilde bij Nederlandse wilde bijen zijn in gevaar: de helft van alle 358 soorten is bedreigd. En dat terwijl ze heel belangrijk zijn voor onze voedselvoorziening.

80% van de voedselgewassen wordt bestoven door insecten als de wilde bij.

De appel waar je in bijt, de aardbeien onder je slagroom en de kers op je taart. Ze groeien alleen als de bloemen ervan worden bestoven. Wilde bijen doen dit graag en helemaal gratis! Ze zijn dus cruciaal voor de productie van ons voedsel.

Maak kennis met je nieuwe burens.

De honingbij is een bekend gezicht, maar er bestaan ook heel veel soorten wilde bijen. Wist je bijvoorbeeld dat hommels ook wilde bijen zijn? In Valkenswaard kun je vele soorten bijen tegenkomen. Maar we hopen dat we dit aantal met nog meer bijvriendelijk groenbeheer kunnen vergroten.

Geef ze een hartelijk welkom.

Kom ook in actie om de wilde bij te helpen. Ben je benieuwd wat andere mensen al doen? Of wil je graag meer weten over wat jij kan doen om te helpen? Op www.nederlandzoemt.nl staat alle info.

Augustus 2019. *Het was een zonnige zomerdag en we kwamen thuis van een heerlijke wandeling. De zon stond vol op de planten en ineens zagen we iets op en neer flitsen tussen de bloemen. Er vloog een beestje met een lange snuit. we gingen we verder met zoeken op internet. Het was een prachtig beestje!*

De kolibrievlinder

Dit diertje hadden we nog nooit eerder gezien. Het gedroeg zich als een kolibrie, maar bleek een vlinder te zijn. Na enig speurwerk op mijn telefoon bleek er tussen onze planten een kolibrievlinder te vliegen. Het diertje zoog met zijn lange roltong de nectar uit de bloemen van de lantana. We werden er helemaal opgewonden van, maar probeerden zo rustig mogelijk te blijven om het niet te verjagen. Toen het weg was gingen we verder met zoeken op internet. Het was een prachtig beestje!

De naam klopte wel, want de vlinder hing echt als een kolibrie stil bij de bloemen om de nectar te drinken. Precies zoals een kolibrie zich gedraagt. Met korte schichtige bewegingen ging de vlinder weer verder naar de volgende bloem.

Je kunt de [kolibrievlinder](#) op allerlei bloemen tegenkomen, maar de meeste waarnemingen komen van de vlinderstruik, flox en verbena, maar ook op andere

bloemen zoals een vlijtig liesje, lantana en allerlei distels kun je het te zien krijgen.

Onze vriend blijkt eigenlijk een nachtvlinder te zijn, maar vliegt vaak overdag omdat de bloemen dan het meest geuren en nectar afgeven. De voorkeur gaat vooral uit naar allerlei buisvormige bloemen waar hij zijn roltong gemakkelijk in kan steken. Hij behoort tot de familie van de pijlstaarten. Het is een trekvlinder die in de zomer naar het noorden en westen van Europa trekt.

De vlinder paart vliegend in de lucht en de paring kan zelfs tot een uur duren. Het vrouwtje gaat direct daarna op zoek naar een geschikte plek om de eitjes af te zetten. Dat kunnen er wel 200 zijn. Ze zijn glanzend groen en ze zet ze individueel af en niet in groepjes zoals andere vlinders vaak doen. De eitjes zijn ca. 1 mm groot en worden van mei tot september afgezet. Je kunt je natuurlijk afvragen of de eitjes die in september afgezet worden nog wel tot volledige wasdom komen. De rupsen worden ca. 4,5 cm lang en zijn groen met witte en gele lengtestrepen. Voordat de volledige cyclus van eitje tot vlinder doorlopen is kunnen er wel een paar maanden voorbij gaan.

De belangrijkste vorm van verdediging tegen vijanden is de onopvallende camouflagekleur. In rust bevindt de vlinder

Rups van de kolibrivlinder

zich vaak verticaal op het oppervlak, met de kop naar boven, op een variabele ondergrond zoals rotsen, boomstammen en ook muren. Het dier valt hier door de bruine kleuren en donkere strepen niet op.

Voorheen trokken de kolibrievlinders na de zomer weer terug naar het zuiden, maar de winters bij ons worden steeds zachter, daarom overwinteren ze steeds vaker hier. Ze kunnen echter niet tegen de

vorst. Dat kan ze fataal worden.

Het weekend na onze eerste ontdekking zaten we samen buiten te eten en toen zagen we twee van deze prachtige exemplaren rondflitsen. Weer op de lantana. We bleven heel stil zitten, zodat we ze niet zouden laten schikken. Prachtig om te zien. Echt een gouden momentje.

Mary van Loon
maryvanvlokhoven@hotmail.com

Belangrijke personeelszaken

VOORZITTER:

We hebben met een mogelijke kandidaat gesproken, maar deze heeft uiteindelijk toch bedankt voor de eer. Wij blijven zoeken.

PENNINGMEESTER:

Voor deze functie hebben we nog geen invulling kunnen krijgen en de termijn van de huidige penningmeester loopt af op 31-12-2019. Wij blijven zoeken.

Aan eenieder dus de oproep, denk nog eens na.

Kan ik iets betekenen of ken ik iemand in mijn netwerk die misschien geschikt is?

Laat het horen, Laat het horen!!

Jan van Heeswijk

**Lezing “Amfibieën en reptielen van Zuidoost-
Brabant”
Jeroen van Delft, Stichting RAVON
31 oktober 2019**

Donderdagavond 31 oktober van 20.00 – 22.00 uur zal Jeroen van Delft een lezing verzorgen over “Amfibieën en reptielen in Zuidoost-Brabant” in het IVN gebouw aan de [Bosstraat 25](#), te Valkenswaard.

Zuidoost-Brabant is rijk aan amfibieën en er is ook een drietal reptielensoorten te vinden, waaronder de fascinerende gladde slang. Aan de hand van een powerpointpresentatie met prachtig fotomateriaal vertelt Jeroen ons deze avond veel wetenswaardigheden over deze dieren. Hoe herken je ze? Hoe leven ze? Hoe kun je ze een handje helpen als vrijwilliger in de natuur of zelfs in je achtertuin? Uiteraard is er volop gelegenheid voor het stellen van vragen. Neem ook gerust (vakantie)foto's mee van onbekende Europese amfibieën of reptielen. Jeroen zal deze dan voor u op naam proberen te brengen. Het belooft een zeer interessante en geanimeerde avond te worden!

Jeroen van Delft komt uit Aalst-Waalre en kent onze omgeving erg goed. Als kind was hij er al aan het struinen en binnen het IVN Valkenswaard-Waalre is hij jarenlang jeugdlid en later ook jeugdbegeleider geweest. Als bioloog werkt hij bij Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) in Nijmegen. Hij is onder meer een van de auteurs van het boek *De Amfibieën en Reptielen van Nederland*; deel 9 in de monumentale boekenreeks “Nederlandse Fauna”.

Heb je de IVN route-app al geprobeerd?

Sinds najaar 2018 kun je met je smartphone op stap met het IVN. Wanneer je maar wilt, op meer dan 175 startpunten in Nederland. Een kort ommetje of een langere route: waar je toevallig zin in hebt, maar wel altijd met extra natuur- of cultuurhistorische informatie onderweg. Precies zoals je gewend bent als je met een IVN-gids op stap bent. De IVN route-app is gratis te downloaden in de Google Play Store en in de Apple Store. Ook het downloaden van routes is gratis.

Op de fiets met de route-app

De meeste routes zijn voor wandelaars maar er zijn ook ongeveer 25 fietstochten uitgezet. Twee daarvan zijn van onze eigen afdeling Valkenswaard-Waalre.

Eén gaat langs de drie natuurtuinen die onze afdeling rijk is (de heemtuin in Valkenswaard, de vlinder-insectentuin in Riethoven en de vlindertuin in Waalre) en is ongeveer 25 km lang. Het is dezelfde route die als jubileumactiviteit is uitgezet bij het 50-jarig bestaan in 2017. De tuinen zijn altijd vrij toegankelijk en voorzien van picknickbanken.

De andere route (ook ongeveer 25 km lang) is een cultuur-historische fietstocht door de

gemeente Valkenswaard. De tocht is ooit gemaakt voor de Valkenswaardse scootmobielclub en is kort geleden helemaal herzien. Onderweg krijgen historische gebouwen en monumentale bomen volop aandacht. De scootmobielclub heeft de vernieuwde route pas getest – zie het verslag van Ad Baken elders in dit blad.

Vat oewe fiets en tillefoon, 't is kei schön!

Zonder smartphone kun je al op <https://www.ivn.nl/routes/> bekijken welke wandelingen en fietstochten er in de app zitten.

*Veel wandel- en fietsplezier gewenst!
Fanny van Zon*

Kruisbestuiving 2

Gesprek met Karin van Bracht

Na het pleidooi van Hanita van Amelsvoort voor de “kruisbestuiving” tussen IVN en Velt in het vorige interview, ontdekte ik nog een opmerkelijk contact. Karin van Bracht, werkzaam bij Velt, is/was ook actief bij het Jeugd IVN. Daarnaast geeft ze lezingen over duurzaamheid. Mijn nieuwsgierigheid is gewekt!

Problemen met haar gezondheid brachten haar ertoe om bewust te gaan onderzoeken hoe ze door haar manier van leven kon bijdragen aan verbetering ervan. Gezond eten uit eigen tuin leek een goede stap. De samenwerktuin van Velt een goede manier om daarover kennis op te doen. Inmiddels is ze vier jaar actief bij Velt en het heeft haar nieuwe inzichten opgeleverd over hoe ze wil leven. Die inzichten deelt ze graag met anderen. Daarover later meer.

Haar zoontje Teun kreeg belangstelling voor het Jeugd IVN. Karin bracht hem er vaak naar toe. Toen vroeg Ad Baken haar om te komen helpen bij de groep van 8-10 jarigen op woensdagmiddag. “Ik ben twee jaar begeleidster geweest van de groep.” Ook daar kon ze haar ei kwijt. Ze vond het heel leuk om de kinderen bezig te zien in de natuur. “Met het hete weer deze zomer werd een modderbijeenkomst georganiseerd in de IVN tuin. Varkens beschermen zich tegen de hete zon door in de modder te rollen. De kinderen mochten zich nu ook insmeren!”.

Bij het graven door de kinderen in de Veltuin werden de bodemdiertjes in de composttuin ontdekt. Zo konden ze zien hoe de wisselteelt de bodem rijk aan bodemdiertjes maakt. Daar gaat het gewas weer beter van groeien.

Een belangrijke manier om duurzaam te leven is het *consuminderen*.

Je geld bewust en doelbewust uitgeven, geen voeding verspillen, genoeg is genoeg, koop goede kwaliteit. “Als je een kip koopt, die goed geleefd heeft, zorg je er op een an-

dere manier voor om goed, gezond en lekker te eten!”

“Je manier van leven draagt bij aan je eigen leven en dat van de aarde”.

Haar ervaringen met consuminderen deelt Karin via workshops en lezingen, vooralsnog veel in samenwerking met regionale bibliotheken.

In De Week van het Geld gaf Karin gastlessen op de basisschool over koopgedrag, de invloed van reclame en hoe je je er tegen kunt weren met de titel “Hier koop ik (n) iets voor”. Een tweede onderwerp was “De spelregels van het geld”. Aan de hand van verschillende Monopoliespellen gaat ze het gesprek aan met de kinderen over het waarom van (zak)geld, afspraken met ouders/bank/werkgevers en hoe je als groep je eigen onderlinge geldsysteem met eigen regels kan maken. Bewuste geldkeuzes hebben invloed op gezondheid, het milieu en je portemonnee. Bv. meer fietsen is goed voor je gezondheid, het milieu en je portemonnee. Of: apparaten helpen wel om dingen sneller te doen, maar wat doe je met die extra tijd?

Het idee van een eigen onderling geldsysteem is inmiddels wereldwijd bekend als de Letskring (Local Exchange Trading System). Zelf is ze lid van Lets Eindhoven, die ook leden uit Valkenswaard heeft. Je biedt aan wat je kwijt wilt aan diensten of goederen en ruilt dat tegen iets wat jouw interesse heeft.

Over kruisbestuiving gesproken: de ideeën van iemand als Karin zijn een verrijking voor ons allemaal!

Annlies Theeuwes

Een vogel- en bloemenparadijs bij een stacaravan

Afgelopen zomer huurden wij een stacaravan op een camping in Holten. Eigenlijk was het best een beetje spannend, want het was van een particuliere eigenaar. Tot in de puntjes verzorgd, heel luxueus en met veel smaak en creativiteit ingericht. Buiten stonden zeker 20 grote potten met bloeiende zomerbloemen: begonia's, petunia's, hortensia's, oleanders, geraniums en nog veel meer! Allemaal in perfecte staat van verzorging! Een waar paradijsje, veruit het mooiste plekje van de camping!

Het was de allereerste keer dat zij, een echtpaar van tussen de 65 en 70 jaar, hun stacaravan, die ze als zomerverblijf gebruikten, verhuurden. We kenden elkaar niet, dus ook voor hen was het spannend wie er in zou komen. De kennismaking was heel fijn. Hij was een handige doe-het-zelver, zij hield van tuinieren, bloemschikken en het binnen gezellig maken. De klik was er meteen.

Helemaal geweldig was de uitgebreide vogelvoederplaats die constant van een topdrukte mocht genieten! Allerlei vogels vlogen af en aan: hele families mussen met een stoet jonkies, koolmezen, pimpelmezen, verschillende soorten spechten, roodborstjes, merels, kauwtjes, grote, dikke duiven en één boomklever. Prachtig van kleur, met een korte staart en een lange spitse snavel die mij altijd aan een ijs-

vogel doet denken. Uren kon je hier doorbrengen, alleen maar kijken en genieten van de manier waarop al deze vogels onderling communiceerden. Wie er dominant was, en wie er het eerste plaats maakte.

Het was een bosachtige omgeving en regelmatig kwam er ook een eekhoorn iets van zijn gading halen. Pinda's, maar ook kleine paddenstoeltjes (uit de supermarkt) waren favoriet! Hij had verschillende privéoptrekjes hoog tegen de boomstammen, met een eigen balkonnetje waar hij stevast op zijn gemak ging zitten genieten van zijn vangst! Een tapijt van lege pindadoppen op de grond achter latend. Er stonden een paar dichte struiken die door de diverse vogelsoorten goed gebruikt werden als uitkijkpost, voordat ze op de voe-

Petunia's in pot

Begonia's in pot

derplek neerstreken. Een doorzichtig voerbakje was met een eveneens doorzichtige plastic zuignap tegen het raam vastgeplakt, de favoriete plek van de boomklever. Als je je vinger tegen het raam legde, kon je bij wijze van spreken zijn snavel aanraken. Hij keek je vol vertrouwen aan, wetend dat hij niets van je te duchten had... Alles wat overbleef van onze ontbijt-tafel: broodkruimels, stukjes kaas, appel, werd smakelijk verorberd. Niets bleef er liggen. Een feest om naar te kijken!

De hele week had ik keurig voor de bloemen gezorgd: elke dag water (het was droog en zonnig weer) en ook elke dag alle uitgebloeide bloemen eruit geknepen. Een heel karwei, maar voor mij gewoon leuk werk. De laatste dag van onze vakantie was er code geel! Grote donkere wolken kwamen aandrijven, het begon heel hard te waaien: onweer, hagel, harde windstoten werden er voorspeld. De overbuurvrouw stelde voor om, samen met onze beide mannen, alle bloembakken naar binnen te sjouwen. In het schuurtje, waar ze veilig stonden. Het zou jammer zijn, als alles waar ik zo liefdevol voor gezorgd had, op de laatste dag naar de knoppen zou gaan! Net toen alles binnen was, brak de hel los! Grote hagelstenen, hevige windstoten, donder en bliksem! Dat herhaalde zich 's avonds en 's nachts nog een keer! Wat was ik die lieve buurvrouw dankbaar voor haar goede idee! De volgende morgen om 10 uur zouden de eigenaars terug zijn om hun paradijsje weer over te nemen. Keurig op tijd stonden alle potten weer netjes en ongeschonden op hun plaats. Iedereen blij!

Het was een heel bijzondere ervaring. Vooral het persoonlijk contact was fijn. Maar toch... een huisje op een park, met een stenen vloer, een kunststof bankstel en goedkope posters aan de muur, geeft wel minder zorg...

Nelly van der Burgt

Lesavond “Boomveiligheid”

Op **21 oktober a.s.** zal Martijn Aarts een lesavond verzorgen voor Natuurwerkgroepen, houtwalrestaurateurs etc.

Deze avond is gepland van **19.30 uur tot 21.30 uur in het IVN gebouw D'n Nieuwe Hof in de Bosstraat, Valkenswaard**

Tijdens deze lesavond zullen we leren hoe we zieke bomen kunnen herkennen en wat er aan te doen.

De bijbehorende excursie is op **zaterdagochtend, 26 oktober**. De precieze tijd, duur en locatie zal op de lesavond worden doorgegeven.

Wim van Stipdonk

Juli 2019. *In tegenstelling tot vorig jaar hebben we dit jaar veel vogels om ons wooncomplex heen. Vorige zomer zijn ze allemaal dood gegaan van het eten van de rupsen van de buxusmot die op de bespoten buxussen zaten. Dit jaar hebben we echter niet met gif gespoten en dat heeft meteen weer veel vogeltjes opgeleverd.*

Eerst hebben we hier drie nestjes koolmezen gehad. Die piepten steeds luidruchtig om eten. Later hebben we meegemaakt dat ze uitvlogen. Nog enige tijd zijn ze hier in de omgeving gebleven, totdat ze verjaagd zijn door een kolonie huismussen. Zij hebben hier de zaadsilo's, de fontein en schaal water gevonden die druk door hen bezocht worden. De jonge mussen zijn heel duidelijk te herkennen en roepen nog regelmatig naar de ouders om voedsel.

Mussen zijn echte ADHDers. Ze maken veel herrie en zijn heel druk in hun bewegingen. Echt zingen doen ze echter niet. Ze

tijpen alleen maar. Binnen 2 dagen trekken ze hier zo ongeveer 2 zaadsilo's leeg. De zaadjes die ze niet opeten vallen op de grond. Deze worden dan weer genuttigd door de heggenmusjes, vinken, merels, kauwen, duiven en andere grondscharrelaars die hier vertoeven. Zelfs een geringde postduif die hier al een weekje logeert kan hiervan op krachten komen. We hebben hem Van Geffen gedoopt.

De fontein en de schaal met water worden druk bezocht door allerlei vogeltjes om te drinken, te badderen en lekker te klieren. Ook de insecten maken er volop gebruik van.

Maar wat weten we nou eigenlijk van de huismus?

Het mannetje heeft een grijs petje met roodbruine zijden, grijze wangen, grijs onderlichaam en brede witte vleugelstrepen. Dominante mannetjes hebben meer zwart op de borst dan mussen lager in de rangorde. Ze leven vaak in los kolonieverband. Het vrouwtje kenmerkt zich door een tamelijk eenvormig lichtbruin kleed.

Ze heeft een opvallende wenkbrauwstreep achter het oog. Het mannetje heeft een donkergrijze kegelvormige snavel. Bij het vrouwtje is de snavel lichter en geliger van kleur. Ze hebben beiden korte leverkleurige poten.

Mannetjes zoeken vanaf januari geschikte

nestgelegenheid en richten dat met droog gras enigszins in. Dat is vaak een aantal nestplekken vlak bij elkaar. De nesten worden vooral gemaakt onder dakpannen, in gaten en kieren van gebouwen en in mus-senkastjes of heggen. Echter omdat de huidige huizen zo goed afgewerkt en geïsoleerd zijn tegenwoordig, hebben ze daar minder mogelijkheden. Ze houden juist van een wat rommelige omgeving.

Een mannetje dat zijn nestbouw begonnen is, is herkenbaar aan de zwart verkleurde snavel, die vanaf januari is te zien. Hij is dan op zijn mooist in zijn verleidingskostuum. Zijn de potentiële nesten aantrekkelijk genoeg, dan wordt er een vrouwtje bij gezocht door de lokroep te uiten, maar ook door in het nest te gaan zitten en daar vandaan geluiden te laten horen als van jonge musjes. Hij is dan duidelijk op vrijerspad.

Als een dame interesse toont in het mannetje dan wordt het vrouwtje langs de reeks appartementen getroond in de hoop dat ze er een geschikte woning bij vindt zitten. Als dat het geval is bouwt het mus-senpaar gezamenlijk het nest verder af met takjes, stro, veertjes en hondenharen, zodat het lekker zacht is. Daarin legt het vrouwtje meestal 4 tot 6 eitjes. Na ongeveer 12 dagen broeden komen ze uit. Als de kuikens uit het ei komen, zijn ze nog naakt en blind en wegen niet meer dan 3 gram. Zodra het

even donker en dan weer licht wordt – zoals gebeurt wanneer een van de ouders in de invlieg-opening van het nest komt zitten – sperren ze hun bekjes wijd open in de hoop voedsel te krijgen.

De huismus heeft 2 tot 3 legsels per broedseizoen. Dat heeft meestal te maken met het aanbod van voedsel. Is er veel voedsel in de buurt dan komen er meer en bij minder voedsel weinig.

Gedurende deze eerste week worden de jonkies door beide ouders met wormpjes en insecten gevoerd. Afhankelijk van de beschikbaarheid wordt er eerder of later over gegaan op plantaardig voedsel. Hoe langer insecten aan de nestjongen gevoerd worden, hoe meer kans dat de jongen gezond en in leven blijven.

Na ongeveer 17 dagen vliegen de jonkies uit. Ze blijven hierna nog enige tijd afhankelijk van de zorg van de ouders en worden nog ca. 2 weken gevoerd. De jongen zijn in staat voor hun eigen voedsel te zorgen zodra de snavels hard genoeg zijn om er zaden mee te pellen.

De huismus is in de laatste twintig jaar sterk in aantal afgenomen. Begin jaren tachtig begon de afname, die begin jaren negentig versnelde. Dit heeft geresulteerd in een landelijke afname van meer dan 50% van het aantal broedparen. En deze trend lijkt zich nog steeds voort te zetten. Gelukkig kunnen we er hier bij ons toch weer volop van genieten.

Mary van Loon

maryvanvlokhoven@hotmail.com

Ondernemer Dick van der Roest bedenkt een methode om Japanse duizendknoop te bestrijden.

Een artikel van Sander van Mersbergen te Warnsveld:

WE MOETEN DIE PLANTJES GEWOON EEN BEETJE MISHANDELEN

Overall in het land zorgt de Japanse duizendknoop, een stevige woekerplant, voor problemen. Er lijkt geen kruid tegen gewassen, maar ondernemer Dick van der Roest denkt hem te slim af te zijn. Hij zet het onkruid langdurig onder stroom. Hij is geen monster, maar heeft wel veel eigenschappen van een monster.

Dick van der Roest heeft het niet over Ayla, het paard dat nieuwsgierig haar hoofd door de deuropening van het tuinhuis steekt. Nee, het semi-monster waar de ondernemer, uitvinder en miljonaire het over heeft, staat een eindje verderop op zijn landgoed wortel te schieten-letterlijk en heel snel bovendien.

Over de Japanse duizendknoop is in-

middels al veel gezegd en geschreven. Het onkruid is in de beeldvorming uitgegroeid tot een allesverslindend...monster, inderdaad.

Hij trekt zich niks aan van erfgronden, asfalt, andere beplanting, beton. Uitroeien? Vergeet het maar. Voorkomen dat het territorium van de duizendknoop zich uitbreidt, dat zou al heel wat zijn. Tenminste, dat is de nu geldende consensus in Nederland. Daar moet je bij Van der Roest niet mee aankomen. Hij is zo'n man die bij problemen niet meteen zijn handen ten hemel heft en hulp van boven inroept. "*Stress leidt tot innovatie*" is zijn motto. Dus toen hij vorig jaar in Almen een landgoed kocht en op twee plekken Japanse duizendknoop aantrof, besloot hij er

hoogstpersoonlijk de strijd mee aan te binden. We moeten die plantjes gewoon een beetje mishandelen, was zijn conclusie.

Stroomkastje

Het resultaat ontvouwt zich als we een eindje oostwaarts het terrein afstruinen. We stuiten op een stroomkastje met een zonnepaneel erop. Van daaruit loopt een kabel het bos in. Daar, tussen alle bomen en struikenpracht in, zijn duidelijk de lichtgroene bladeren van de duizendknoop te zien. Het onkruid, dat binnen een paar dagen een meter de hoogte in kan schieten en zulke diepe wortels heeft dat het onmogelijk uit de grond kan worden getrokken, lijkt weldadig te baden in de zon, maar dat is slechts schijn.

Verscholen tussen het onkruid staat namelijk een soort verdeelpaal, van waaruit stroomkabels naar de verschillende plantjes lopen. Een vorkje dat aan het uiteinde van elk draadje is in de stam van het onkruid geprikt, bij elke plant één. "Via de sappen die door de plant lopen gaat de electriciteit naar de wortels", vertelt Van der Roest. Ik ga door totdat er geen leven in meer in de plant zit, tot ook de kleinste haarwortels dood zijn. ..

Dat is cruciaal bij deze plant. Anders staat er binnen mum van tijd weer een nieuwe. De planten staan een of twee weken onder stroom. Het resultaat: bruine, dode planten die zich gewillig uit de grond laten trekken. Van der Roest zit nog midden in de experimenteerfase, maar zit qua killfactor al rond 90 procent. Hij heeft er alle vertrouwen in dat hij richting de 100 gaat.

Dat vertrouwen wordt gedeeld door Vitens, het waterbedrijf dat 110 waterwingebieden exploiteert in het midden, oosten en noorden van het land. Op drie plekken in het land test Vitens de oplossing van Van der Roest. Het waterbedrijf zit te

springen om een oplossing voor de Japanse duizendknoop, zegt Shiletha van Hunen. Het bedrijf steekt 50.000 euro in GT Eclips, het bedrijf van de achterhoeker., "We komen de duizendknoop op onze terreinen overal tegen. "Ik ga door totdat er geen leven meer in de plant zit. Tot de kleinste haarwortels dood zijn." Het risico bestaat dat hij op termijn de kritieke punten in de infrastructuur aantast. Leidingen bijvoorbeeld, en zelfs het beton van waterzuiveringsinstallaties. "De Japanse duizendknoop heeft maar een klein scheurtje nodig", zegt Van der Roest, en dan kan hij zich er al tussen wurmen. Als de stam dan eenmaal dikker en sterker wordt, kunnen de gevolgen groot zijn.

Nu is Van der Roest bepaald niet de enige die aan een middel tegen de Duizendknoop werkt. Er is zo langzamerhand een wildgroei aan het ontstaan, constateerde stichting Probos al eerder. Het gaat van snoeien tot begrazing door schapen, van injecteren met heet water tot het compleet metersdiep afgraven en zeven van stukken grond. Ook Vitens ging al eens over de laatste variant: het bracht- net als veel andere experimenten- geen blijvend resultaat.

Goede hoop

Chris van Dijk, onderzoeker Plant en Milieu aan de universiteit van Wageningen, heeft goede hoop dat het met langdurige electrocutie beter gaat. " Bij eerdere methoden lukte het vaak toch niet helemaal om de wortels uit te schakelen. Het lijkt erop dat dat met deze oplossing beter gaat." De toepassing wordt momenteel ook in het lab in Wageningen getest: deze zomer worden de uitkomsten daarvan verwacht.

Irene Martens

18 Scootmobieler plus 8 vrijwilligers stonden klokslag 10.00u klaar voor vertrek bij Buurthuis 't Huukske voor een speciale route dag. Een bestuurslid van onze club Ad Baken, die ook verbonden is met IVN Valkenswaard, was met een idee op de proppen gekomen, om een Cultuurhistorische route door Groot Valkenswaard te maken. Een collega van haar bij het IVN, Wil Baselmans, heeft deze route ooit samengesteld en was dan ook op deze dag onze gids voor een goede uitleg over alles wat we zouden zien en beleven, samen met Ad.

Allereerst de start van deze dag bij het Natuur Educatie Centrum D'n Nieuwe Hof van het IVN, aan de Bosstraat. Waar we een rondje door de Heemtuin op onze mobielen maakten en waar nog heel wat bloemen in bloei stonden. Omdat ik erg van wildbloemen hou, was dat dus dé plek voor mij. Ik zag o.a. het glad walstro staan. De kleine tere witte bloemetjes zijn voor mij een lust voor het oog, ik wil ze graag in mijn eigen tuin samen met de gele echt walstro, maar ik ben bang dat ze erg gaan woekeren. Er werd links en rechts uitleg gegeven door de mensen van het IVN die daar de tuin onderhouden. In het gebouw stond de koffie klaar met voor ieder een heerlijke vlaaipunt!

Hier werd het e.e.a. uit de doeken gedaan

over het bestaan en grote belang van het werk van IVN. Petje af hoorl We bewonderde vele natuurschatten die o.a. in de vitrines te zien waren.

Maar tijd dringt, daarom vertrekken we naar de Oude Begraafplaats aan de Kerkhofstraat, alwaar we verder uitleg kregen als vervolg op wat ons in het IVN gebouw al verteld was. Het grondplan van een middeleeuwse kerk werd bekeken evenals belangrijke graven van beroemdheden van Valkenswaard. Ondertussen wees ik iemand op een redelijk nieuw monument voor slachtoffers van oorlogsgeweld (dit zou ook goed passen in de uitleg denk ik). De prachtige monumentale bomen vielen op, maar de grootste belangstelling was voor de mammoet-

boom, met een "knuffel" gevoel . Als je er tegen bokst voel je dat deze boom een hele zachte schors heeft. De "appeltjes" van deze boom zijn voor b.v. kerst een mooie decoratie! Ik kreeg van Ad een grote kleverige dennenappel van, ik dacht, de ceder. Goed bewaren dus! Weer gingen we op weg, richting Huize Agnetendal, waar de kloostermuur de enige ÉCHT OUDE herinnering is.

Ook hier weer enkele prachtige monumentale bomen van ca. 1865 en 1895. Op zoiets moeten we erg zuinig zijn! Door de Dommelstraat naar de Dommelse watermolen met uitleg over ouderdom, werking, restauratie en de eigenaars.

Het was erg de moeite waard, maar met zoveel scootmobielers en het lage tempo was het onmogelijk om al de bijzondere dingen van Dommelen te bekijken. Zoals het bijzondere kerkhof /St .Martinuspark, het oude raadhuis en de brouwerij. De route-uitzetters waren erg bezorgd over de verkeersveiligheid, met het diverse malen oversteken van de rijweg, daarom werd 2x gekozen (Tienendreef en Bergstraat) om over de fietspaden in tegenovergestelde richting te rijden, een "goede" beslissing mét goed gevolg.

Via de nieuwe wijk Lage Heide over het bruggetje naar de Kromstraat, waar we de Luikerweg overstaken en via de Deels hurk naar de Venbergse watermolen reden. Ook hier weer interessante uitleg, over o.a. de dwang of banmolen en de bijbehorende historie.

Vanaf voor vele een geliefde plek: Toeristenoord Venbergen, mét het bijbehorende commentaar van de ganzen aan de Dommel, reden we naar het mooiste gedeelte van Valkenswaard: De Malpie. Hè, het voelde lekker; weer in de heerlijk natuur. Iedereen van onze vereniging geniet ervan

om écht "buiten" te zijn. We waren blij verrast én verbaasd over de rijke bloei van de paarse hei . Zo weelderig dat die erbij stond, dit hadden we na al die hitte van de zomer echt niet verwacht! Dit is elke meter GENIETEN, vooral voor die mensen die in hun eentje niet met de scootmobiel de natuur ingaan. We kregen een stukje heerlijk ruikende gagel waarbij verteld werd dat het vlooien verjaagt. Ik kan me niet heugen wanneer ik ooit een vlo zag, afgezien op de kermis bij het vlooiencircus, daar was ik toen niet weg te slaan.

Bij Dorpshuis De Teut was het dringen geblazen bij de toiletten, het werd hoog tijd voor de sanitaire stop. Maar we hielden het droog, nét zoals het weer!! In de zaal rook het goed naar verse groentesoep met balletjes, dus lieten we het lekker opscheppen.

Aan de tafeltjes werd gezellig bijgekletst over wat we allemaal gezien hadden, maar ook de gids liet weer van zich horen en vertelde het e.e.a. over Borkel en Schaft. Heel bijzonder en interessant.

Na vertrek eerst naar de mooie molen St. Antonius Abt uit 1865, waarna we onze tocht vervolgden: Dorpsstraat, Schafterdijk tot aan de Maastrichterweg, oversteekplaats, Koppeldijk, hier weer door een fijn landelijk gebied naar de Kluizerdijk r.a. over het Bels lijntje wat we passeerden. Hierover hadden we in Borkel ook uitleg gekregen.

Na Opperheide de Brugseheide, waar we het Brugven voorbij reden, een gebiedje dat bij de bevolking van Valkenswaard redelijk onbekend is, wat jammer is als je hoort over de bijzonderheden van dit kleine stukje Valkenswaard.

Ook de uitleg over de Zeelberg was spe-

ciaal, het vertelsel was o.a. over schapen en potstallen, leuk om te weten! Maar aan alles komt een end, dus ook aan deze speciale dag. Over een stukje oude spoor(achter de begraafplaats door) naar de Dragonder waarna we na het geluidscherm, op het plantsoen van Stakenborgakker, afscheid van elkaar namen met: Tot de volgende keer!!

Ook afscheid van een bijzondere dag, heel anders dan we gewend zijn, omdat de meeste routes door zoveel mogelijk bossen en landelijke gebieden gaan, wat voor de meeste van ons grote waarde heeft. Tóch was deze dag ook een verrijking in de kennis van ONS Groot valkenswaard. Het is zeker de moeite waard om met een paar mensen dit traject nog eens over te doen en te beleven. Met zo'n grote groep en laag tempo kun je niet alles verlangen.

Heel graag wil ik namens alle leden en vrijwilligers, Ad en Wil Baselmans bedanken voor de moeite die ze gedaan hebben om deze dag te doen slagen!

Ik wil natuurlijk ook ALLE vrijwilligers bedanken voor hun nimmer aflatende zorg!

Daarbij kregen we weer wat we verdienen: Zonnig met prachtige mooi-weer wolkenluchten!!

*Dank jullie wel allemaal,
Tilly Wijnen-Firet*

De Biesbosch

Juli 2019. In het voorjaar hebben we een Canadese kano gekocht en we hebben er al een aantal prachtige tochten mee gemaakt. Op 23 juli jl. zijn we weer naar de Biesbosch geweest.

Om 07.30 uur legden we onze kano al in de haven van Hank in het water. Lekker op tijd, want het zou die dag 34 graden worden. De Biesbosch is zo mooi! We voeren door prachtige kreekjes waar het genieten was en een kakofonie van de vele vogels die er waren. Een Canadese kano vaart geruisloos en ligt hoog in het water, dus we konden varen waar het heel ondiep was. Af en toe een slagje met de peddel was genoeg. We voeren tussen de rietkragen door en genoten van de prachtige omgeving. Het was er op dat moment nog heerlijk van temperatuur en muisstil. Er was nog verder niemand.

We hebben de *bruine kiekendief*, de *rietgors*, de *rietzanger*, de *grote en de kleine karekiet*, de vele *meerkoetjes*, *futen*, *ganzen*, *eenden*, *reigers*, *zwaluwen* en vele andere vogels gehoord en gezien. Een lust voor het oor en oog. Maar ook 3 *ijsvogeltjes*. Eén ervan hebben we zelfs 3 keer in het water zien duiken om een visje te vangen. Op zijn gemak ging hij dat op zitten eten op een tak. In de Biesbosch hangen veel takken over het water en liggen meerdere ongevallen bomen. Die worden niet opgeruimd en de natuur wordt op deze manier met rust gelaten. Voor ons is dat vaak goed opletten waar je precies vaart, maar zo'n overhangende tak is voor een ijsvogeltje natuurlijk een perfecte plaats om te vissen.

In het Engels wordt een ijsvogel *kingfisher* genoemd. Dat vind ik een veel betere benaming als ijsvogel. Het is namelijk een fantastische visser. Als hij avances wil maken bij

een vrouwtje biedt hij haar voorzichtig een visje aan. Als ze zijn presentje dan aanneemt laat ze hiermee weten dat het een goede partner voor haar is en mag hij met haar paren.

Het verschil tussen een mannetje en vrouwtje is moeilijk te zien. Het grootste verschil zit in de snavel. De onderkant van de snavel van het vrouwtje is oranje en dat van het mannetje is helemaal zwart. Verder is het natuurlijk een ontzettend mooie vogel met zijn prachtige fluorescerende blauwe kleur. Hij wordt niet voor niks vaak de *blauwe flits* genoemd. In combinatie met de oranje onderkant valt hij zeker op. Als ik een ijsvogeltje zie krijg ik altijd een blij gevoel.

Het ijsvogeltje eet het liefst visjes, maar ook waterinsecten zoals libellenlarven. Vissen worden mee naar zijn visplekje genomen en daar eerst tegen een tak geslagen voordat ze worden doorgeslikt.

Ze nestelen het liefst langs langzaam stromende beken, maar af en toe wordt

ook bij stilstaande, visrijke wateren een geschikt plekje voor een woning gezocht. Ze komen voor bij meren, moeras, oevers, plassen, rietland en ruigte, rivieren en vennen.

Ijsvogels broeden vanaf februari/maart en graven tunnels van zeker een halve meter in oevers, in wanden maar ook wel tussen wortels van bomen. Ze produceren meerdere legsels per jaar van meestal 6-7 eieren. Man en vrouw broeden de eieren in 19-21 dagen uit. Ze verdelen de taken dus goed. De jongen zitten zo'n 22-28 dagen op het nest voor ze uitvliegen.

De blauwe flits is in staat om in korte tijd veel jongen groot te brengen. Op deze wijze compenseren ze het verlies aan vogels gedurende strenge winters, tot zelfs de helft van de populatie. De naam doet vermoeden dat ijsvogeltjes goed tegen de kou kunnen, maar het tegendeel is waar. Vanaf 1990 gaat het veel beter met de ijsvogel door een betere waterkwaliteit, herstelde beekoevers en meer nestgelegenheid.

Ik wil nog een opvallende waarneming vermelden. De vorige keer dat we hier in de Biesbosch waren zijn we veel tranende waterwilgen tegen gekomen. De wilgen druppelen omdat de larven van de wilgenschuimcicade zich nestelen in de oksels van de takjes. Dit doen ze om een bescherm laagje te hebben. Ze zijn als larf erg kwetsbaar en zo drogen ze niet zo snel uit. Ook zijn ze minder zichtbaar voor vogels of andere rovers.

Met hun snuit boren ze een gaatje in de

tak, zodat ze het sap van de boom kunnen gebruiken als voedsel. Het schuim wordt afgescheiden uit het achterlijf via de "buisjes van Malpigi", ademhalingsholten in het achterlijf. Bij de wilgenschuimcicade is het schuim zo overvloedig en zo vloeibaar, dat het snel water wordt. Een bijzondere ervaring, waterende waterwilgen op een zonnige dag! Ik wist daar nog niks van dus natuurlijk heb ik dat uitgezocht en wil het delen.

Rond 13.30 uur werd het te warm op het water en zijn we weer huiswaarts gegaan, om te genieten van de koelte thuis. Ook komen rond die tijd de dagjesmensen die een motorbootje huren en vaak enkel keihard varen. Ze horen niets door de ronkende motor en zien doen ze vaak al helemaal niks. Van regels op het water hebben ze, zo lijkt het, nog nooit gehoord. Dan zijn wij dus weg! Van een fluisterboot kun je ook gebruik maken. Dat is dan een goed alternatief als je niet wil roeien, maar wel wil genieten.

Mary van Loon
maryvanvlokhoven@hotmail.com

Contactgegevens IVN-werkgroepen Valkenswaard

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Bomenwerkgroep	Janka Kessener-Kochen	2075280	jankakessenerkochen@gmail.com
Cursuswerkgroep	Anneke Droog	2014727	w.droog@online.nl
Documentatiecentrum	Ria Rutten	2015723	h.rutten21@chello.nl
Natuurwerkgroep Valkenswaard	Hanita en Wim van Amelsvoort	2042979	amelsvoort36@hotmail.com
Natuurwerkgroep Malpie	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Jeugd-IVN	Ad Baken	2015181	h.baken@chello.nl
Leskisten	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Publiciteit	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com
Redactiewerkgroep	Mieke van Baalen	2217748	miekevanbaalen@gmail.com
Schoolgidsengroep V'waard	Lies van Gompel	2068470	liesvangompel@onsbrabantnet.nl
Schoolproject	Fanny van Zon	2212983	fanny@vanzon.nu
Schoolproject uitleen	Wil Koopman	2017955	wilkoopman@onsmail.nl
Tuinwerkgroep	Irene Martens	2018712	ireen@onsmail.nl
Vogelwerkgroep	Gerrit Klitsie	2046951	gklitsie1947@kpnmail.nl
Wandelingen (incl. Waalre)	Emile Weijters	2075670	e1000acmw@gmail.com

Contactgegevens IVN-werkgroepen Waalre

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerk Aalst	Chantal v. d. Strigt	2217250	oudenstrigt@hetnet.nl
Natuurwerkgroep Waalre	Wim van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Milieuwerkgroep Waalre	Ton Remmen	2218080	ton.remmen@planet.nl
Vlindertuin Waalre	Bernard Fransen	2216011	fransenb@xs4all.nl
Wandelingen Wolders Ven	Annelies Wagter	2216700	awpwagter@gmail.com
Opleidingencontact Waalre	Bep van Stipdonk	2216573	stipd017@planet.nl
Wandelroutes	Cor de Jong	2115479	cfjdejong@versatel.nl

Contactgegevens IVN-werkgroepen Riethoven

Werkgroepen	Contactpersoon	Telefoon	E-mailadres
Scholenwerkgroep	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
Scholen wandelingen	Nellie Das	2016075	nelliedas@gmail.com
IVN-wandelpaden	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com
Vlindertuin Riethoven	Jan Das	2016075	jandas61@hotmail.com

Redactieleden Valkenswaard - Aalst/Waalre

Mieke van Baalen
Nelly van der Burgt
Arthur Jeurissen
Wouter Kiela
Irene Martens
Annelies Theeuwes
Frans Vierstraete

LET OP

Tekst digitaal aanleveren als **los bestand** op ons mailadres:
natuurwijzer@gmail.com

Wilt U de illustraties als een **los bestand** aanleveren,
dit is belangrijk om een goede kwaliteit afdruk te krijgen

De inleverdatum voor het **winternummer** is

Vrijdag, 29 november 2019

De heide staat prachtig in bloei en dat is een welverdiend loon naar werk

De dames verwijderen samen een dikke Amerikaanse eikenstronk met de stronkentrekker

De groep werkt hard in de winter om het heideveld schoon te krijgen

Houtoogst en dunning in de sneeuw